

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย : เปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกับโรงเรียนเทศบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย
2. เปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนเทศบาล
3. ศึกษาความสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าร่วมกันทำเป็นคณะ และรับผิดชอบคนละหัวข้อ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตพฤติกรรม 2 แบบ คือ
 - 1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งปรับปรุงจากแบบวิเคราะห์พฤติกรรมรวมทางวาจาในการเรียนการสอน ของ เนต เอ แฟลนเคอร์

(Flanders' Interaction Analysis Categories - FIAC) โดยเพิ่มเติมพฤติกรรมให้ครอบคลุมทั้งทางวาจาและท่าทาง และให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก

1.2 แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวเหตุผลและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการและพฤติกรรมทางสังคม ตลอดจนจากการสังเกตสภาพการเกิดขึ้นจริงในห้องเรียนของเด็กระดับปฐมวัย

คณะผู้วิจัยได้นำแบบสังเกตทั้งสองไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข เพื่อปรับปรุงเนื้อหาและโครงสร้าง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับครูและนักเรียนที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น โคคาความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนระดับปฐมวัยเท่ากับ 0.99 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยเท่ากับ 0.96

2. ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทั้งสองไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นครูและนักเรียนชั้นเด็กเล็ก จำนวน 24 ห้องเรียน ในโรงเรียน 24 โรง ที่สุ่มตัวอย่างได้จากจังหวัด กาฬสินธุ์ สิบบุรี ฉะเชิงเทรา มหาสารคาม และปัตตานี แบ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 16 โรง และโรงเรียนเทศบาล 8 โรง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนระดับปฐมวัย เก็บรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทั้ง 24 ห้องเรียน ห้องละ 5 วัน วันละ 40 นาที และใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัย เก็บรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ห้องเรียนละ 10 คน โดยสังเกตนักเรียนที่ละคนตลอดทั้ง 5 วัน วันละ 10 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

(Statistical Package for Social Sciences) เพื่อหาความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน วิเคราะห์ความแปรปรวน

โดยใช้ Subprogram ANOVA เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับ
โรงเรียนเทศบาล และหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนกับ
พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน โดยใช้ Subprogram Crosstabulation

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเล็กเล็ก

1.1 พฤติกรรมสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ที่เกิดขึ้นมากที่สุดในชั้นเด็กเล็กของ
โรงเรียนทั้งสองประเภท คือ นักเรียนตอบสนองต่อครูควยวาวจา รองลงมา คือ ครูบรรยายทั้ง
ควยทาทางและวาวจา นักเรียนตอบสนองต่อครูทั้งควยทาทางและวาวจา ครูใช้คำสั่งทั้งทางตรง
และทางอ้อมควยวาวจา นักเรียนตอบสนองครูควยทาทาง และครูบรรยายควยวาวจา ตามลำดับ
พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครูทั้งควยทาทางและวาวจา
รองลงมา คือ ครูยอมรับความคิดเห็นและ/หรือนำความเห็นของนักเรียนไปใช้ทั้งควยทาทาง
และวาวจา ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ครูยกย่องชมเชยนักเรียน แต่โดยทั่วไปในโรงเรียน
ทั้งสองประเภทมีลักษณะการเกิดพฤติกรรมทุกอย่างคล้ายคลึงกัน

1.2 พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในโรงเรียนประถมศึกษา คือ นักเรียนตอบสนองต่อ
ครูควยวาวจา รองลงมา คือ ครูบรรยายทั้งควยทาทางและวาวจา ครูใช้คำสั่งทั้งทางตรงและทาง
อ้อมควยวาวจา นักเรียนตอบสนองต่อครูควยทาทาง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ นักเรียน
แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครูทั้งควยทาทางและวาวจา รองลงมาคือ นักเรียนไม่ตอบสนองครูทั้ง
ควยทาทางและวาวจา

1.3 พฤติกรรมสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นมากที่สุดในโรงเรียนเทศบาล
คือ นักเรียนตอบสนองต่อครูควยวาวจา รองลงมา คือ ครูบรรยายทั้งควยทาทางและวาวจา
ครูใช้คำสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมควยวาวจา นักเรียนตอบสนองต่อครูควยวาวจา นักเรียนตอบ
สนองต่อครูควยทาทาง ตามลำดับ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าว
ร้าวต่อครูทั้งควยทาทางและวาวจา (ไม่เกิดขึ้นเลย) รองลงมา คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมร้องไห้

รองขอ ขออนุญาต กล่าวโทษในเรื่องที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องกับทนายทาทางและวาจา

1.4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่โรงเรียน
ประถมศึกษา กับโรงเรียนเทศบาล

พฤติกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นไม่แตกต่างกัน พฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ

.05 มี 2 พฤติกรรม คือ

ก. ครูแสดงพฤติกรรมตำหนิ ชู วิจารณ์ ลงโทษนักเรียนทั้งทนายทาทางและวาจา

ข. นักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่ตอบสนองต่อคำสั่งของครูหรือตอบสนองในทาง

ลบทั้งทนายทาทางและวาจา

และปรากฏว่าทั้งสองพฤติกรรมเกิดในโรงเรียนเทศบาลมากกว่าในโรงเรียนประถมศึกษา

2. พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนที่เล็ก

2.1 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนที่เล็กในโรงเรียนทั้งสองประเภทที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ เล่นกับเพื่อนคุยกับเพื่อน รองลงมา คือ สั่ง บอก แนะนำ พูดหาพนัน โอ้อวด
ช่วยเหลือผู้อื่นทำงานหรือเล่น เอาของเพื่อนมาทำหรือใช้โดยเพื่อนไม่ได้อนุญาต ก้าวกายสิทธิ์
ของผู้อื่น วากลาว ชมชู้ กอกวน พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ ปลอมโยนด้วยคำพูดหรือทาทาง
รองลงมา คือ ทำลายสิ่งของ พูดและ/หรือทำน้า ตามลำดับ

2.2 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนที่เล็กที่เกิดขึ้นมากที่สุดในโรงเรียนประถมศึกษา
คือ เล่นกับเพื่อน คุยกับเพื่อน รองลงมา คือ สั่ง บอก แนะนำ ช่วยเหลือผู้อื่นทำงานหรือ
เล่น พูดหาพนัน โอ้อวด ตามลำดับ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ ปลอมโยนด้วยคำพูดหรือ
ทาทาง รองลงมา คือ พูดและ/หรือทำน้าตามลำดับ

2.3 พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนที่เล็กที่เกิดขึ้นมากที่สุดในโรงเรียนเทศบาล
คือ เล่นกับเพื่อน คุยกับเพื่อน รองลงมา คือ สั่ง บอก แนะนำ เอาของเพื่อนมาทำหรือใช้
โดยเพื่อนไม่ได้อนุญาต ก้าวกายสิทธิ์ผู้อื่น วากลาว ชมชู้กอกวนผู้อื่น ตามลำดับ

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ ทำลายสิ่งของ รองลงมา คือ ปล่อยโยนคว่ำพุดหรือหาทาง

2.4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนเทศบาล ปรากฏว่า ทุกพฤติกรรมที่เกิดขึ้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษากับโรงเรียนเทศบาล มีลักษณะการเกิดคล้ายคลึงกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็ก เป็นความสัมพันธ์ทางบวก 12 คู่ ความสัมพันธ์ทางลบ 3 คู่ รวมทั้งสิ้น 15 คู่ ดังได้แสดงไว้แล้วในตารางที่ 23 จัดเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย

- พฤติกรรมครูยกย่องชมเชยนักเรียน สัมพันธ์ในทางลบ กับ พฤติกรรมนักเรียนก้าวกายสิทธิ์ของผู้อื่น
- พฤติกรรมครูยอมรับความคิดเห็นและ/หรือนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ สัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมปฏิเสธขอเสนอ หรือการกดกระทำของเพื่อน
- พฤติกรรมนักเรียนร้องขอ ขออนุญาต ในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง สัมพันธ์ทางลบกับ พฤติกรรมขอความช่วยเหลือผู้อื่น ฟังผู้อื่น
- พฤติกรรมนักเรียนร้องขอ ขออนุญาต ในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้อื่น สัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมปล่อยโยนคว่ำพุดหรือหาทาง
- พฤติกรรมนักเรียนทอสนองตอครู สัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมพุดหรือแสดงหาทางลอบผู้อื่น
- พฤติกรรมนักเรียนพุดหรือแสดงความคิดเห็นริเริ่ม สัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมพุดหรือหาหาขอมรับผิดในสิ่งที่ตนกระทำ

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย

พฤติกรรมนักเรียนแสดงอาการก้าวร้าวต่อครู พฤติกรรมนักเรียนไม่ทอมนสนองครูด้วยวาจา นักเรียนพูดหรือแสดงความคิดเห็นวิ่งทั้งด้วยท่าทางและวาจา นักเรียนแสดงพฤติกรรมกลาโหมผู้อื่นด้วยท่าทาง ทุกพฤติกรรมที่กล่าวมานี้ มีความสัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมแย่งของกัน

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย

พฤติกรรมครูบรรยายทั้งด้วยท่าทางและวาจา สัมพันธ์ทางบวก กับ พฤติกรรมนักเรียนก้าวร้าวลักษณะของผู้อื่นและพฤติกรรมยอมเพื่อนเมื่อเพื่อนก้าวร้าวหรือรังแก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ มีส่วนสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลโดยละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเด็กเล็ก

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดในโรงเรียนประถมศึกษาคือที่โรงเรียนเทศบาล คือ นักเรียนตอมนสนองครูด้วยวาจารองลงมา คือ ครูบรรยาย อธิบาย สรุปลำเลียง สำธิตอบรับ แนะนำทั้งด้วยท่าทางและวาจา ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษาในปี พ.ศ.2522¹ ศิริยุพา พูลสุวรรณในปีพ.ศ.2519²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับทดลอง) และที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2503 (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2522).

²ศิริยุพา พูลสุวรรณ, "การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิทยาศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของนักศึกษาคณะ.กศ.ที่ผ่านการเรียนวิชาการสอนวิทยาศาสตร์เบื้องต้นโดยวิธีสถานการณ์จำลองกับวิธีสอนตามปกติ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519) หน้า 47.

และของ อาร์เธอร์ เนลสันในปี พ.ศ. 1971¹ เป็นการวิจัยการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ผลของทุกๆ การวิจัย สรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เิกมมากที่สุดในการเรียนการสอน คือ ครูใช้อิทธิพลทางตรง คือ พฤติกรรมบรรยายมากที่สุด แสดงว่า สภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นกับห้องเรียนชั้นเด็กเล็กแตกต่างกัน นักเรียนเด็กเล็กมีการตอบสนองครูมากกว่า และมีส่วนรวมในกิจกรรมต่างๆ มากกว่านักเรียนชั้นประถมศึกษา แต่จากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนชั้นเด็กเล็กของคณะผู้วิจัย พบว่า การตอบสนองครูส่วนใหญ่ เป็นการตอบสนองพฤติกรรมที่ครูริเริ่มก่อนทั้งสิ้น เช่น นักเรียนพูดตามครู อ่านตามครู ตอบคำถามครู ทำตามคำสั่งครูโดยไม่มีข้อขัดแย้ง และครูก็มีความพอใจในการตอบสนองประเภทนี้ แสดงให้เห็นว่า ในสภาพการเรียนการสอน ครูยังคงเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เป็นศูนย์กลางของห้องเรียน สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สุนทร สุนันทชัย ว่า "เมื่อพิจารณาถึงวิธีการสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้กันอยู่ทั่วไปในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า วิธีที่ใช้กันมาก คือ การสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Teacher Centric Method) การสอนวิธีนี้จะเน้นบทบาทของครูเป็นสำคัญ โดยครูจะเป็นผู้วางแผนการสอน ความคุมเนื้อหา และดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง เพื่อให้เด็กได้รับความรู้ที่ทองการ ส่วนวิธีการสอนจะใช้บรรยาย (Lecture Method)"²

¹Geoff rey Arthur Nielson, " A Study of Verbal Interaction of Student Teachers and their Pupils in Primary and Senior Elementary Grades during Language Arts and Social Science lesson," Dissertation Abstracts International 40 (December 1979) : 3093 - A

²สุนทร สุนันทชัย, คู่มือวิชาการศึกษา เทคนิค และวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (พระนคร : สำนักพิมพ์สหณัติ, 2514), หน้า 196.

แต่การสอนวิธีนี้ไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของ จอห์น ดีวีย์ (John Dewey) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาระดับอนุบาลว่า "กิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งจัดให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง เป็นการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง"¹ และ "คุณภาพของประสบการณ์ จะเกิดโลกต่อเมื่อประสบการณ์นั้นมีมากมายหลายชนิด เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กกระทำ หรือมีส่วนร่วมในการกระทำให้มากที่สุด และประสบการณ์เหล่านั้น จะคงมีความหมายต่อเด็กด้วย"² ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ยังยาค รูสโซ (Jean Jacque Rousseau) ว่า "การจัดการศึกษาระดับอนุบาล ควรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง วิธีการสอนเน้นการปฏิบัติโดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคมที่เป็นจริง หน้าที่ของครูผู้สอน คือ ต้องแสดงวิธีสอนให้เด็กเกิดความรู้สึกว่า วิชาการต่างๆนั้นเป็นของง่าย และเน้นบูรณาการเนื้อหาวิชาในการสอน ครูต้องเลิกใช้อำนาจบังคับ สอนให้เด็กรู้จักคิด"³ ดังนั้นการค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับแนวการสอนที่ควรจะเป็นตามทฤษฎีต่างๆที่ได้อภิปรายมาแล้ว

พฤติกรรมของครูที่เกิดมากอีกประเภทหนึ่งคือ พฤติกรรมครูใช้คำสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมควรวาจา และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระดับปานกลาง แทนที่จะเอนำมาอภิปรายรวมกันคือ พฤติกรรมครูตำหนิ ชู วิจารณ์ ลงโทษ ทั้งกวดหาทางและวาจา และพฤติกรรมครูยกย่องชมเชย นักเรียนทางวาจา และทั้งพฤติกรรมครูตำหนิ ลงโทษ กับพฤติกรรมครูยกย่องชมเชย ต่างก็เป็น

¹ จักรสิน พิเศษสาทร, ทฤษฎีและปรัชญาการศึกษาของชาวตะวันตก (กรุงเทพฯ : คิวทบล, 2521), หน้า 240.

² ชำรง บัวศรี, "แนวคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดีวีย์," ชุมนุมทางวิชาการ : รายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 1 - 5 สิงหาคม 2510 (กรุงเทพฯ : สหกรณ์ ขายเป็น, 2510), หน้า 141.

³ จักรสิน พิเศษสาทร, ทฤษฎีและปรัชญาการศึกษาของชาวตะวันตก, หน้า 105 - 106.

การเสริมแรง (Reinforcement) แต่พฤติกรรมครูใช้คำสั่งและพฤติกรรมครูทำหน้า วิจัย
 ลงโทษ เป็นพฤติกรรมที่เป็นอิทธิพลทางตรงเช่นเกี่ยวกับการบรรยาย และพฤติกรรมครูยกย่อง
 ชมเชย เป็นการใช้อิทธิพลทางอ้อม ความหลักการแบ่งแยกพฤติกรรมของ เนด เอเฟลนเดอร์ส
 (Ned A. Flanders) ที่ครูใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่ครูต้องการ ครูเชื่อว่าถ้าใช้อิทธิ
 พลทางตรง จะช่วยให้ความสะดวกในการควบคุมชั้นและพอใจเด็กทำตาม ซึ่งสาเหตุที่เด็กทำตาม
 หรือตอบสนองครูเป็นส่วนใหญ่เนื่องมาจากกลัวครูทำหน้า หรือลงโทษก็ได้ ในสภาพการ
 ที่สังเกตพบ ครูมักชอบใช้คำสั่งห้าม เช่น ห้ามส่งเสียงดัง ห้ามเดิน ห้ามคุยให้อ่านหนังสือ
 สั่งให้กอดลอกงาน ทำหน้า หรือพูดว่าลงโทษถ้าทำไม่ทำ พฤติกรรมเหล่านี้จะพบได้ทั่วไปในห้องเรียน
 ที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ครูจะมีลักษณะเผด็จการ เด็กแสดงพฤติกรรมตอบสนองครูมาก เพื่อหลีกเลี่ยง
 การถูกทำหน้าหรือลงโทษ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของ โคลฮิลเบอร์ก (Kohl Berg) ที่กล่าว
 ว่า " เด็กอายุ 2 - 7 ปี จะเข้าใจความแตกต่างของความดีและความไม่ดี ในความหมายแค
 เพียงว่า ความดีเป็นสิ่งที่ทำแล้วตนไม่ถูกลงโทษ เด็กจะมุ่งหลบหลีกให้ตนเองไม่ถูกลงโทษทางกาย
 เพราะกลัวความเจ็บปวด ดังนั้นจึงมักยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ ซึ่งในความเห็นของเขาเป็นผู้มี
 อำนาจทางกายเหนือเขา"² ในขณะที่เกี่ยวกับครูก็จะมีพฤติกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนทางวาจา
 กวายน้อยกว่าพฤติกรรมครูทำหน้า น่าจะได้พิจารณาถึงแนวคิดของ สจ๊วต คำเนินส์วีสดี ที่กล่าวว่า
 "ในสภาพการเรียนการสอน หรือทำงานใดๆก็ตาม ครูควรใช้คำชมเชยเป็นแรงจูงใจเพื่อให้
 นักเรียนตั้งใจหรือทำงานมากกว่าการติเตียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นในทางลบ แม้ว่าการติเตียนจะมี
 ประโยชน์ต่อการทำงานของนักเรียนได้เช่นกัน แต่มีผลทางจิตใจ ทำให้เกิดความวิตกกังวล

¹ สุรพล เกียนวิวัฒนา, การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน, หน้า 3 - 4, 8.

² เลขา ปิยอัศจรรย์ยะ, "การพัฒนาจริยธรรมของเด็ก," การพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก
 หน่วยที่ 1 - 5 (กรุงเทพฯ : ห.จ.ก.วิศตอการพิมพ์, 2524), หน้า 124.

อารมณ์เกรียก สุขภาพจิตเสีย "ไม่มีความสุข"¹ และจากรายงานของ ฮาร์ทัพ (Hartup) และ แมคเสน (Madsen) กับคณะ มีความเห็นตรงกันว่า การใช้แรงเสริมทางสังคม เช่น การแจกจ่ายของชมเชย เป็นผลให้นักเรียนทำพฤติกรรมพึงประสงค์ตามทฤษฎีต้องการมากขึ้น

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดในโรงเรียนทั้งสองประเภท คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครู และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและน่าจะเข้ามาอภิปรายรวมกัน คือ นักเรียนแสดงพฤติกรรมร้องไห้ ร้องขอ ขออนุญาต กล่าวโทษทั้งตนเองและผู้อื่น แสดงให้เห็นว่า ครูกับนักเรียนไม่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันนัก นักเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามครู ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจ หรืออาจเกรงถูกลงโทษก็ได้ ลักษณะพฤติกรรมนกลายคลึงกับพัฒนาการระดับที่ 2 ของ มอร์แกน (Morgan) ทว่า เป็นระดับที่เป็นการปรับตัวแบบไม่ปฏิบัติการโต้ตอบ และสะกดกต่อผู้ใหญ่ในการดูแลเด็ก และสอดคล้องกับความคิดเห็นของเก็เซล (Gesell) ทว่า เด็กวัยนี้จะเชื่อฟังครู ชอบทำตามความประสงค์ของครู และชอบที่จะได้ฟังคำยกย่องของครู

¹ สื่อง คำเนินสวัสดิ์, "ผลของการชมเชยและการติเตียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงาน ของนักเรียนตามบุคลิกภาพ," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 70.

² Hartup cited in Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p. 311.

³ C.H. Madsen and Madsen, R.C. Teaching / Discipline (Boston, Mass : Allyn and Bacon, 1968).

⁴ Morgan, cited in Horace B. English, Dynamics of Child Development, p. 350.

⁵ Arnold Gesell and Frances Ilg, The Child from Five to ten pp. 352 - 353.

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตรงลงมาจากพฤติกรรมนักเรียนแสดงความรู้สึกว่าท้อ คือ พฤติกรรมครูยอมรับความคิดเห็นและ/หรือนำความคิดเห็นของนักเรียนไปใช้ และมีพฤติกรรมที่เกิกลุ่กน้อยน่าจะนำมาประมวลอุปสรรคในชั้น คือ พฤติกรรมครูยกย่องชมเชยนักเรียนกวดหาทาง และพฤติกรรมครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียน ผู้ปฏิบัติมีความเห็นว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีความสำคัญมาก ครูน่าจะนำมาใช้ให้เป็นประจำ เพราะทางก็เป็นแรงเสริมทางสังคม และเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งสิ้น การยอมรับความรู้สึก ยอมรับความคิดเห็น การยกย่องชมเชย ครูควรแสดงออกทั้งกวดหาทางและ วาจา เช่น การพยักหน้า ยิ้ม พูชมเชย โอบกอด แตะหัว ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มีความใกล้ชิดสนิทสนม ไว้วางใจครู ซึ่งมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง มีความเป็นอิสระต่อตนเอง ช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าครูไม่แสดงการยอมรับความรู้สึกหรือความคิดเห็น ไม่ยกย่องชมเชย บางครั้งยังแสดงการตำหนิและลงโทษ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง เกิดความรู้สึกผิด ไม่กล้ากระทำการต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับลักษณะการพัฒนาการทางสังคมของเด็กระดับปฐมวัย อิริคสัน กล่าวว่ "ในวัยนี้เด็กจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กับความรู้สึกผิด"¹ ซึ่งก็แล้วแต่บทบาทของผู้ใกล้ชิด และ โรเจอร์ (Roger) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่ "ภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ได้แก่ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย ซึ่งเกิดจากความรู้สึกว่าตัวเองมีค่า และได้รับการยอมรับ รวมทั้งภาวะที่เสริมสภาพในการแสดงออกโดยไม่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ หรือประเมินค่า"² และเจอร์ซิลด์ (Jersild) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไว้ว่ "ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะช่วยให้คนกลายเป็นคน ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และลดความก้าวร้าวลง"³

¹Erikson cited in Henry Maier, Three Theories of Child Development, Revised ed, pp. 32 - 35 .

²C.R. Roger อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การจั้บริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, หน้า 76.

³ Author T. Jersild, " Creative Expression, " Children go Forth (New York : McMillan Publishing Co., 1972), pp 153 - 158.

อาจสรุปได้ว่า บุคคลที่มีส่วนช่วยให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากที่สุด คือ ครู
 นั้นเอง ฟร็อบเอล (Frobel) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาล กล่าววา
 "ครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้น ด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิด
 สร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่น กับกิจกรรมเป็นเครื่องมือ"¹ แต่ครูของตระหนักควยวา
 การสนับสนุนให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ดีนั้น ต้องให้เป็นไปในลักษณะของการให้
 ความร่วมมือ ไม่ใช่การริเริ่มในลักษณะของการทำลาย ถ้าครูเข้าใจในเรื่องนี้ ก็จะช่วยพัฒนา
 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับเด็กมากขึ้น เพราะจากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมที่เด็ก
 แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นน่อยอีกพฤติกรรมหนึ่ง

สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมต่างๆทั้งของครูและนักเรียนเท่าที่อภิปรายมาแล้วแสดงให้เห็นว่า

1. คุณลักษณะของครูสอนเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนเทศบาล คือ
 เป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการเรียนการสอนในห้องเรียน วิธีสอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยายและใช้
 อิทธิพลทางตรง เช่น การใช้คำสั่ง คำทัก หรือลงโทษ มากกว่าใช้อิทธิพลทางอ้อม ให้ความ
 สนใจและใกล้ชิดกับนักเรียนน้อยเกินไป
2. คุณลักษณะของนักเรียนเด็กเล็กของโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนเทศบาล
 คือ แสดงพฤติกรรมตอบสนองครูมาก ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงมาจากข้อ 1 ทว่า ครูใช้วิธีการสอนแบบ
 บรรยาย ใช้อิทธิพลทางตรงมาก และเป็นผู้อวางแนวทางการเรียนการสอนไว้แล้ว นักเรียนจึงเกิด
 พฤติกรรมตอบสนองมากตามแนวทางที่ครูต้องการ
3. สภาพการเรียนการสอนของห้องเรียนชั้นเด็กเล็กมีลักษณะ ครูเป็นศูนย์กลาง ส่วน
 ใหญ่ครูเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมก่อน และให้นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางที่ครูต้องการ จากการสังเกต
 ของคณะผู้วิจัยพบว่า ครูใช้สื่อการเรียนน้อยมาก

¹ Frederick Frobel, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
 การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, หน้า 99.

1.2 จากผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา กับโรงเรียนเทศบาลพบว่า พฤติกรรมที่มีลักษณะการ เกิดแตกต่างกันในโรงเรียนทั้งสองประเภทอย่างมีนัยสำคัญ และเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ

1.2.1 พฤติกรรมครูทำหน้าที่ วิจารณ์ ลงโทษนักเรียน ทั้งกายทางและวาจา

1.2.2 นักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่ตอบสนองต่อคำสั่งของครู หรือตอบสนองในทางลบ ทั้งกายทางและวาจา

ผลปรากฏว่า ทั้งสองพฤติกรรมนี้ เกิดขึ้นในโรงเรียนเทศบาลมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษา และสาเหตุของการแตกต่างกัน น่าจะอธิบายผลได้ดังนี้

1. น่าจะเนื่องมาจากการดำเนินงานในค่านที่เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนของชั้นเด็กเล็ก ถึงแม้ว่า การจัดชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนทั้งสองประเภทจะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน แต่จากการสังเกต และได้พบปะพูดคุยกับผู้บริหารของโรงเรียนทั้งสองประเภท และจากการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่า ครูสอนชั้นเด็กเล็กของโรงเรียนเทศบาล เอาใจใส่ในด้านการสอนและความควบคุมดูแลชั้นเรียนมากกว่าครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนเทศบาลอยู่ในเขตชุมชน ผู้ปกครองมีความสนใจการศึกษา ผู้บริหารในระดับสูงตรวจตราควบคุมและดูแลใกล้ชิดมากกว่า เพราะการเดินทางสะดวกและมีโรงเรียนน้อยกว่า จากการอภิปรายผลที่ผ่านมาแล้ว พบว่า ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าอิทธิพลทางอ้อมซึ่งหมายถึงการใช้คำสั่งและทำทัณฑ์หรือลงโทษมากนั่นเอง พฤติกรรมเหล่านี้มีโอกาสเกิดกับครูในโรงเรียนเทศบาลมากกว่าครูในโรงเรียนประถมศึกษา จึงสรุปได้โดยหนึ่งว่า การที่พฤติกรรมครูทำหน้าที่ วิจารณ์ ลงโทษนักเรียนทั้งกายทางและวาจาแตกต่างกันนั้น น่าจะเกิดจากสาเหตุ ผู้บริหารในระดับสูงให้ความสำคัญควบคุมเอาใจใส่แตกต่างกัน ถ้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด จะพบพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นมาก เนื่องจาก มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมาก

2. การที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่ตอบสนองต่อคำสั่งของครู หรือตอบสนองในทางลบ ทั้งกายทางและวาจาแตกต่างกันในโรงเรียนทั้งสองประเภท น่าจะมีสาเหตุเนื่องมาจากลักษณะของชุมชนและวิธีการสอนของครู หมายความว่า โรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชนมากกว่า เช่น

โรงเรียนเทศบาล เด็กที่อยู่ในเขตชุมชนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ต่างๆจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่าเด็กในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งอยู่ในเขตชนบทเป็นส่วนใหญ่ และผูกครองในเขตชุมชนดูแลเอาใจใส่บุตรหลานมากกว่า ดังนั้นเด็กๆจึงมีโอกาสพัฒนาความสามารถได้เร็วกว่าเด็กในเขตชนบท เด็กจะมีความกล้าในการแสดงออก กล่าพูด กล่าทำ รวมทั้งการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าเด็กในเขตชนบท ดังนั้นในสภาพการเรียนการสอน น่าจะพบว่า เด็กในเขตชุมชนแสดงพฤติกรรมขัดแย้งหรือไม่ตอบสนองครูมากกว่าเด็กในเขตชนบท ซึ่งมักจะปฏิบัติตามครูและตอบสนองต่อครูเป็นส่วนใหญ่ ไม่กล้าแสดงออก จากผลการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่าเด็กในเขตชุมชนมีความกล้าแสดงออกและปรับตัวได้มากกว่าเด็กในเขตชนบท สอดคล้องกับแนวคิดของ เฮอรลอค (Hurlock) ที่ว่า "เด็กที่มีการปรับตัวดี จะแสดงการต่อต้านอย่างตรงไปตรงมา"¹ และอีกประการหนึ่ง การที่ครูใช้สิทธิพลทางตรงคือ คำสั่ง คำหิ ขู วิจารณ์ หรือลงโทษมาก ก็อาจทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้านได้ ตามแนวความคิดเห็นของ วิทฮอล และเลวิส (Withall and Lewis) ว่า "ถ้าครูใช้การออกคำสั่งกำหนด หรือบอกให้ทำโดยตรงกับนักเรียนของตนแล้วจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นศัตรูต่อครู และเพื่อนครูของตนเอง"² สรุปได้ว่าการที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมไม่ตอบสนองต่อครูนั้น อาจเนื่องมาจาก ชุมชนซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียน และจากการที่ครูใช้สิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนเทศบาลมีพฤติกรรมไม่ตอบสนองต่อครูมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษา

2. พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็ก

2.1. จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กที่เกิดขึ้นมากที่สุดกันในโรงเรียนทั้งสองประเภท คือ เล่นกับเพื่อน คุยกับเพื่อน ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของเด็ก

¹Hurlock, Child Development, 5 th ed, p.232.

²John Withall and Lewis, "An Objective Measure of a Teacher's Classroom Interaction," Journal of Education Psychology (April, 1956) : 693.

โดยแท้จริง เด็กทุกคนชอบเล่น เนื่องจากต้องการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง เมื่อเด็กเล่นไม่ว่าจะเล่นคนเดียว หรือเล่นในกลุ่มเพื่อน เด็กจะเป็นอิสระแก่ตน มีโอกาสแสดงออกตามความคิดคำนึงของตนอย่างเต็มที่ "การเล่นเป็นการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งสมมุติอย่างเต็มรูปแบบ แสดงให้เห็นถึงการร่วมมือ การให้และการรับ"¹ เมื่อเด็กก้าวออกจากครอบครัวสู่โลกภายนอก "เด็กจำเป็นต้องพยายามค้นหาสถานภาพของตนเอง ซึ่งได้จากการเลียนแบบ การเล่นร่วมกับเพื่อน เพราะกลุ่มเพื่อนเป็นพื้นฐานของค่านิยมและมาตรฐานทางสังคมเบื้องต้นเอาไว้"² และ "เด็กจะเรียนรู้ว่า จะกระทำอย่างไรจึงเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ทำให้เด็กมีอุปนิสัยของตนขึ้นมาตามลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วเพื่อนยอมรับ"³ เฮอรัลด์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า "กลุ่มเพื่อนเป็นแหล่งพิมพ์ดีดและอำนาจอย่างสูงในเรื่องของการนำตัวเองเข้าสู่สังคมของเด็ก"⁴ และสอดคล้องกับความเห็นของ แฮฟฟิงเฮอรัลด์ (Havighurst) ที่ว่า "กลุ่มเพื่อนคือโลกทางสังคมของเด็กที่มีภาษา การปฏิสัมพันธ์ ค่านิยม และรูปแบบพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับ โดยมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เป็นโลกซึ่งเด็กได้ใช้เวลาในการสร้างสถานภาพของตนเองร่วมกับเพื่อนคนอื่นๆ พ่อแม่และผู้ใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าไปควบคุมสถานภาพอันมีคุณค่าของเด็กได้"⁴

จะเห็นได้ว่า การเล่นของเด็ก มีความสำคัญ ต่อกระบวนการพัฒนาการทางสังคมของเด็กมากที่สุด เราจะพบพื้นฐานทางบุคลิกภาพของเด็กในขณะที่เด็กมีการเล่นอย่างเสรีโดยไม่มีผู้ใหญ่ควบคุม และจากการวิจัยของ พาร์เทิน (Parten) พบว่า "พฤติกรรมทางสังคมของเด็กในแง่ของการให้ความร่วมมือ หรือการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม ตลอดจนการแสดง

¹ Morgan, cited in Horace B. English, Dynamics of Child Development, p. 350.

² David P. Ausubel, Theory and Problems of Child Development, pp. 326 - 327

³ Robert I. Watson, "Psychology of the Child", pp. 556 - 557

⁴ Elizabeth B. Hurlock, Developmental Psychology, p. 140.

ออกในลักษณะของการเป็นผู้นำ จะพบในเด็กระดับปฐมวัยมากที่สุด¹

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กระดับปฐมวัยจึงน่าจะสนองพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ และน่าจะประยุกต์หรือบูรณาการการเล่นของเด็กในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมในลักษณะของการเล่นปนเรียน (Play Way Method) โดยแท้จริงแล้วเด็กมีลักษณะการเล่นที่เป็นไปตามธรรมชาติของตัวเอง (Spontaneous Play) แต่เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียนนอกจากจะปล่อยให้เด็กได้เล่นตามธรรมชาติแล้ว ครูยังเป็นผู้นำและจัดเตรียมกิจกรรมการเล่นให้เด็กอย่างเป็นแบบแผน (Structured Play) เพื่อการศึกษาและพัฒนาเด็กตามระดับความสนใจของเด็ก สโปเดค (Spodek) เรียกการเล่นชนิดนี้ว่า การเล่นเพื่อการศึกษา (Educational Play) มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ของเด็ก แต่ยังคงความสนุกสนานไว้ด้วย เขาแบ่งกิจกรรมการเล่นเพื่อการศึกษาเป็น 4 แบบ คือ

1. การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส (Manipulative Play)
2. การเล่นออกกำลังกาย (Physical Play)
3. การเล่นบทบาทสมมุติ (Dramatic Play)
4. การเล่นเกมต่างๆ (Games)²

สุภาพ วาดเขียน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนเด็กก่อนวัยเรียนไว้ว่า "สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน ต้องการที่จะเล่นมากกว่าเรียนและไม่ชอบการบังคับ การสอนจึงต้องสร้างบทเรียนให้สนุกสนานกับการเล่น เพื่อให้เกิดความรู้นอกจากการเรียนแบบปกติ"³

¹Mildred Parten and S.M.Newhall, "Social Behavior of Preschool Children," in Child Behavior and Development, pp.509-525.

²Bernard Spodek, Teaching in the Early Year (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., Engle Wood Cliff, 1972), pp.203 - 204.

³สุภาพ วาดเขียน, ทำอย่างไร นิสิต นักศึกษาคูครูจึงสอนได้ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 47 - 55.

มีนักการศึกษาหลายท่านที่สนใจเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียน และมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเล่นและการเรียนของเด็กมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด อาทิเช่น ฟร็อบเอล (Froebel) กล่าวว่า "การเล่นของเด็กเป็นการแสดงความสามารถซึ่งอยู่ภายในของเด็ก"¹

เฮซ คาลเวลล์ คูก (H. Caldwell Cook) เสนอแนวคิดไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาใดก็ตาม สามารถนำเอาการเล่นไปสอดแทรกได้ทั้งสิ้น การสอนแบบนี้ ไม่ใช่ปล่อยให้เด็กสนุกสนานอย่างเดียว แต่เป็นการเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เด็กไม่เบื่อหน่าย ทำให้เด็กสนใจการเรียนรู้ โดยครูทำหน้าที่กำหนดแนวทาง และขอบเขตความแฉ่งกว้างไว้ คูก ได้คำนึงถึงธรรมชาติของเด็กตามหลักจิตวิทยาว่า เด็กจะนั่งอยู่นานไม่ได้ จะต้องพยายามหาทางเล่นสนุกสนานหรือเคลื่อนไหวร่างกายให้ได้ เขาจึงจัดการเรียนให้แก่เด็กด้วยการเล่นที่เรียกว่า วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน (Play Way Method) มุ่งหมายให้เด็กเรียนควยการกระทำของตนเอง และเรียนจากของจริง รู้จักสังเกต พิจารณาและค้นหาเหตุผลจากการกระทำของตนเอง โรงเรียนต้องมีอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พร้อม และเพียงพอกับกิจกรรมของเด็ก การเรียนการสอนแบบนี้ จัดได้ทั้งในและนอกห้องเรียน²

ประภาพันธุ์ นิลอรุณ ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การสอนเด็กก่อนวัยเรียน เน้นการใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน (Play Way Method) คือ ในการสอนวิธีนี้ ครูจะต้องเน้นวิธีสอนแบบให้เด็กเรียนโดยการสังเกต ควบคู่ไปควย (Observation Method) และในขณะที่เด็กเล่น เด็กจะต้องเรียนควยการกระทำโดยตนเอง ให้โอกาสแสดงออกควยการทดลอง คิดทำในสิ่งที

¹Froebel, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน", หน้า 99.

²H. Caldwell Cook, อ้างถึงใน อรรถน วิวัฒน์สุนทรพงศ์และคณะ, วิธีสอนและแผนการสอนต่างๆ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไทร์, 2506), หน้า 38.

ทองการทำ จะทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ อยากเล่น ทดลองเล่นด้วยความสนุกสนาน เป็นการสนองความต้องการของเด็กในวัยนี้¹

เลขา ปิยะอัจฉริยะได้สนับสนุนความสำคัญของการเล่นไว้ว่า การเล่นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเรียนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะการเล่นจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาสตอบสนองความกระตือรือร้น ใญ่ของตน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยไม่ต้องมีใครสอน การเล่นทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็นอิสระ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และพร้อมที่จะกระทำกิจกรรมซ้ำเมื่อเกิดความพึงใจ และสนใจโดยไม่มีสิ่งอื่นมากระตุ้น ไม่วาจะเป็นการให้รางวัลหรือการทำโทษ ทั้งเด็กยังอาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ใหม่อยู่เสมอได้ ซึ่งไม่เพียงแต่จะดูว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แต่มีความมุ่งหมาย มีความคิดริเริ่ม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเช่นนี้ เป็นการแสดงความก้าวหน้าในระดับสติปัญญาและความคิดของเด็ก²

แต่จากการสังเกตของคณะผู้วิจัย มีความเห็นตรงกันว่า ถึงแม้ว่าเด็กจะมีพฤติกรรมการเล่นกับเพื่อนมาก แต่การเล่นของเด็กส่วนใหญ่ในโรงเรียนทั้งสองประเภท เป็นการเล่นตามธรรมชาติมากกว่าเป็นการเล่นเพื่อการศึกษา ครูมักจะปล่อยให้เด็กเล่นอย่างเสรีในสนามหรือในห้องเรียน หรือแม่แต่ในขณะที่ครูให้ทำงานในระยะเวลาอันนานเกินไป เด็กก็จะพยายามหาโอกาสเล่นกัน ครูไม่ใคร่ควบคุมดูแลการเล่นของเด็ก และในโรงเรียนทุกแห่งมีเครื่องเล่นเพื่อการศึกษา น้อยมาก สภาพที่พบจากการสังเกต มักจะมีแต่ห้องเรียนว่างๆ มีโต๊ะเรียน เก้าอี้ กระดานดำ แผนภาพ ก - ฮ เท่านั้น บางแห่งมีเครื่องเล่นบางเหมือนกัน แต่ถูกเก็บรักษาไว้อย่างดี กลัวเด็กจะทำให้ชำรุดเสียหาย ทำให้เด็กเสียโอกาสในการพัฒนาตนเองเป็นอย่างยิ่ง

¹ ประภาพันธุ์ นิลอรุณ, "การเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน," ประชาศึกษา 32 (เมษายน 2524) : 5.

² เลขา ปิยะอัจฉริยะ, "การเล่นเป็นการเรียนของเด็ก," ใน การละเล่นและเครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 18.

สรุปได้ว่า ครูควรทำให้การเล่นของเด็กมีความหมายต่อการเรียนรู้มากขึ้น ควรมีการเตรียมและวางแผนการสอนเด็กในระดับปฐมวัย ในลักษณะการเรียนรู้บนเล่น โดยจัดกิจกรรมการเล่นเพื่อการศึกษาให้มากขึ้น ไม่เข้าไปขัดขวางการเล่นของเด็ก แต่จะคอยดูแลให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการหรือเกิดปัญหาขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ครูควรจะจัดหาสื่อการเรียนต่างๆที่จะสนองการเล่นเพื่อการศึกษา โดยไม่ต้องอาศัยสื่อราคาแพงเหมือนกัน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากเลยสำหรับผู้ที่มีความเป็นครูอย่างแท้จริง

พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กที่เกิดขึ้นมากอีกอย่างหนึ่ง คือ พฤติกรรมสั่งบอก แนะนำเพื่อน ซึ่งก็เป็นไปตามธรรมชาติของเด็กในวัยนี้เช่นกัน อิงลิช (English) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า "พฤติกรรมอย่างหนึ่งของเด็กก็คือ การแสดงพฤติกรรมที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น เป็นการแสดงออกทั้งทางบวก และทางลบ"¹ และ กิเซลและอิลก (Gesell and Ilg) ก็ให้ความเห็นไว้เช่นเดียวกันว่า "เด็กในระดับปฐมวัยชอบทำตัวเป็นผู้นำ"² พฤติกรรม สั่ง บอก แนะนำ จะเกิดมากในเด็กที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ชอบทำตัวเป็นเจ้านาย หรือมีความเป็นผู้นำ สอดคล้องกับพัฒนาการทางสังคมของเด็กซึ่ง เฮอร์ลอค (Hurlock) กล่าวว่า "เด็กในวัยนี้เริ่มแสดงพฤติกรรมที่มีอำนาจเหนือผู้อื่น และพฤติกรรมนี้จะมีผลต่อเด็ก คือเป็นการวางพื้นฐานให้เด็กได้พัฒนาลักษณะการเป็นผู้นำในวัยต่อมา"³ และการที่เด็กเริ่มเกิดพฤติกรรมนี้มาก อาจมีสาเหตุเนื่องมาจาก พฤติกรรมการเล่นและพฤติกรรม สั่ง บอก แนะนำเพื่อน มักจะเกิดควบคู่กันเสมอ

¹Horace B. English, Dynamics of Child development, pp.358 - 373.

²Gesell and Frances Ilg, The child from Five to Ten, pp.354 - 355.

³Elizabeth B.Hurlock, Child Development, pp.238 - 239.

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่น่าสนใจและเกิดขึ้นมากปานกลางในโรงเรียนทั้งสองประเภท คือ พฤติกรรมเอาของเพื่อนมาทำหรือใช้โดยเพื่อนไม่ได้อนุญาต กาวกายสิทธิ์ผู้อื่น วาดลาวขมขู กอดกวน พูดหาพินโออวก ซึ่งความจริงแล้วเป็นธรรมชาติของเด็กในวัยนี้เช่นกัน¹ แต่เป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรจะให้เด็กประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกาวกายสิทธิ์ผู้อื่น ในการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า เด็กแสดงพฤติกรรมนี้ในลักษณะเหมือนกับเป็นไปตามธรรมชาติ คือ ผู้กาวกายและผู้ถูกกาวกายไม่มีปฏิกิริยาใดๆทั้งสิ้น เช่น หยิบของเพื่อนมากู หยิบสมุดเพื่อนมาเขียนหรือวาดรูปให้ หยิบยางลบ ดินสอ ของเพื่อนมาใช้โดยไม่ได้ออ้ม พฤติกรรมเหล่านี้เด็กทำโดยไม่ได้รับการร้องขอใดๆทั้งสิ้น เป็นการสร้างสมลักษณะนิสัยที่ไม่ดี ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ครูผู้สอนน่าจะหาวิธีการจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ ฝึกให้เด็กรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย

พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนทั้งสองประเภทที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ พฤติกรรมปลอบโยนเพื่อนควยกำพูดหรือหาทาง และพฤติกรรมที่เกิดน้อยใกล้เคียงกันและน่าจะนำมาอภิปรายรวมกันควย คือ พูดและ/หรือทำน้ำ ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อน พูดและ/หรือทำหยาอมรับในความผิดของตน ชมเชยเพื่อน ปฏิเสธขอเสนอหรือการกระทำของเพื่อน เก็บของเมื่อเลิกเล่นและแบ่งปันของให้เพื่อน จากการที่เด็กแสดงพฤติกรรมเหล่านี้น้อย ทำให้มองเห็นสภาพพฤติกรรมทางสังคมของเด็กว่ามีลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะตัวใครตัวมัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ขาดการเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา ขาดความเป็นเพื่อนแท้ เห็นแก่ตัว ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการ

¹Arnold Gesell and Frances Ilg, The Child from Five to Ten, pp.354 - 355.

ทางสังคมของเค้กระคับปฐมวัยของเฮอรัลค็อก (Hurlock)¹

2. ชาติพฤติกรรมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสังคมของเค้กระคับปฐมวัยของอีริกสัน (Erikson)² และ ของเก็เซิล (Gesell)³

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่เด็กถูกสักคั่น เพราะครูใช้วิธีพิลทางตรงในการสอนมากกว่าวิธีพิลทางอ้อม ทำให้เด็กเกิดนิสัยไม่กล้าคิด ไม่กล้าทำ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ทราเวอร์ส (Travers) ที่ว่า "การลงโทษยังอาจทำให้เกิดผลข้างเคียง เช่นเด็กที่ถูกลงโทษ เนื่องจากอยู่ในชั้นเรียน ความกลัวการลงโทษ จะทำให้เกิดความกังวล และไม่กล้าแสดงพฤติกรรมแบบเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นเวลาที่เหมาะสม"⁴

3. เด็กขาดความรับผิดชอบ ไม่รู้จักการเก็บของเมื่อเลิกเล่น เป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ดี เด็กอาจจะมีความขี้ขลาดความเรียบร้อย และเอาเปรียบแรงงานผู้อื่น (เนื่องจากมีผู้อื่นเก็บให้อยู่เสมอ)

ผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ชัดแจ้งกับผลการค้นคว้าของ เจมส์ วอลเตอร์ (James Walter) ที่พบว่า เด็กในทุกๆ ระยะเวลาจะแสดงพฤติกรรมที่นารีก็มากกว่าพฤติกรรมที่ก้าวร้าว⁵ และพฤติกรรมที่นารีก็ หมายถึง การยินยอมทำตามความต้องการของผู้อื่น หรือทำตามที่ผู้อื่นขอหรือเห็นด้วยกับการกระทำของผู้อื่น พுகกับผู้อื่นด้วย

¹Elizabeth B. Hurlock, Child Development, pp. 238 - 239.

²Erik Erikson, cited in Henry Maier, Three Theories of Child Development, Revised ed., pp. 32 - 35.

³Arnold Gesell and Frances Ilg, The Child from Five to Ten, pp. 354 - 355.

⁴Robert M.W. Travers, Essential of Learning (New York : McMillan Company, 1967), p. 85.

⁵James Walter, อ้างถึงใน สุรางค์ จันทน์เฒ่า, จิตวิทยาเด็ก (พระนคร : อักษรปริทัศน์, 2523), หน้า 178 189.

ความเป็นมิตร การพுகดมเชยผูน การใหความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การขอ
 อนุญาตหรือการขอรอง ผูวิจัยเชอวา พฤติกรรมเหล่านี้สามารถฝึกฝนใหเคมมีได ซึ่งสอดคลองกับ
 ความเห็นของ หลุยส์ เมอร์ฟี่ (Luois Murphy) ทักลาววา ความเห็นอกเห็นใจผูนเกิดขึ้นได
 จาก

1. การกระทำเป็นนิสัย ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบ หรือการได้รับจากการสอนโดย
 ตรง
2. ได้รับการปฏิบัติจากคนอื่นเช่นเดียวกัน
3. ขึ้นอยู่กับผลสะท้อนของทัศนคติหรือความรู้สึกต่อบุคคลอื่น
4. เกิดจากการตอบสนองโดยธรรมชาติ¹

2.2 จากผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กในโรงเรียนทั้งสอง
 ประเภท ปรากฏวา ไม่มีพฤติกรรมใดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเลย อัตราการเกิดของ
 พฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นไปอย่างใกล้เคียงกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน กับ พฤติกรรมทางสังคม
 ของนักเรียนเด็กเล็ก

ผูวิจัยจะขอเสนอการอภิปรายผลเป็นกลุ่มหวมความสัมพันธ์
 คลายคลึงกัน ดังที่โคจกแจงไวแล้วในสรุปผลการวิจัย ขอ 3 ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเด็กเล็กทั้งหมด พบวา
 ในการสอนชั้นเด็กเล็ก ถ้าครูใชอิทธิพลทางอ้อมมาก เช่น การยกยอชมเชย การยอมรับความ
 คิดเห็นและความรู้สึก การให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แสดงความเป็นมิตรและมี

¹ Luois Murphy, cited in Horace B. English, Dynamics of Child
 Development p. 369.

ความสัมพันธ์กับนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจ มีความอบอุ่น สนิทสนมกาย และพัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตน มีความเชื่อมั่นและเป็นอิสระต่อตนเอง กล้าพูด กล้าทำ เมื่อสภาพจิตใจดี ก็ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนด้วย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ แอนเดอร์สัน (Anderson) ทว่า "บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ครูที่ใช้เทคนิคการควบคุม จะทำให้นักเรียนก้าวร้าว และมีพฤติกรรมเป็นศัตรูทั้งกับครูและเพื่อน ในขณะที่เดียวกัน ถ้าครูใช้วิธีผสมผสาน นักเรียนจะมีพฤติกรรมแสดงความเป็นเพื่อน ช่วยเหลือกัน และเป็นตัวของตัวเอง"¹ และ อารี รังสินนท์ ให้ความเห็นเช่นเดียวกันว่า "ครูมีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมาก จะอบรมสั่งสอน แนะนำเด็กอย่างไรก็ทำได้ ฉะนั้น ครูจึงถือโอกาส อบรมสั่งสอนเด็ก แต่ในสิ่งที่ถูกต้องคั่งงาม และประการสำคัญที่สุดคือ ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กด้วย เพื่อเด็กจะได้ปฏิบัติตาม ดังคำที่ว่า ตัวอย่างที่ดี ย่อมดีกว่าการพร่ำสอน"²

สรุปได้ว่า การใช้อิทธิพลทางอ้อมในการอบรมสั่งสอนนักเรียน เช่น การยกย่องชมเชย การยอมรับความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน การแสดงความเป็นมิตร มีความสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมาก ส่วนจะใช้อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับกลวิธีของครู

กลุ่มที่ 2 เมื่อพิจารณาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กแล้วจะพบว่า การที่นักเรียนเกิดพฤติกรรมแย่งของกันนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นพฤติกรรมของเคาระะคืบตามปกติ สามารถกล่าวได้ว่า "เด็กวัยนี้มีการทะเลาะวิวาทกัน ซึ่งมักจะเกิดจากการแย่งของเล่นกัน"³

¹John Withhall and W.W. Lewis, "Social Interaction in the Classroom," in Social Interaction in Educational Settings, ed. Albert H. Yee (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1971), pp. 35 - 36.

²อารี รังสินนท์, "โรงเรียนและสังคมกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก, " การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หนวยที่ 6 - 10 หน้า 65.

³Smart and Smart, Child Development and Relationships, p.247

และ "การทะเลาะวิวาทของเด็กมักจะปรากฏทุกๆ 5 นาทีเด็กอยู่ร่วมกัน"¹ "แต่การทะเลาะวิวาทเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นมิตร และเป็นส่วนหนึ่งของการติดคอตทางสังคมของเด็กเล็ก"² พฤติกรรมการแย่งของกันมักจะมีเกิดขึ้นบ่อย แต่จะสงบลงอย่างรวดเร็วและกลับเป็นเพื่อนกันจึงเกิดความรู้สึกไม่พอใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทัศนคติทุกครั้งที่เด็กเกิดทะเลาะวิวาทกัน นอกจากมีความรุนแรงเกินไปเนื่องจากถูกรุกทำหน้าหรือลงโทษบ่อยครั้งเกินไป เด็กอาจจะแสดงพฤติกรรมต่อต้าน โดยการคอมสันองครูในทางลบ การร้าวราน การลงโทษผู้อื่นให้พบผิด หรืออาจจะทะเลาะวิวาทกันมากขึ้นก็ได้ ถึงเมเยอร์ กล่าวว่า "การลงโทษมีแนวโน้มทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว"³ และข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่นักเรียนมีพฤติกรรมริเริ่มสร้างสรรคเป็นสิ่งที่ดีก็อาจเป็นไปได้ทำให้เกิดพฤติกรรมแย่งของเพื่อนมากขึ้นเพราะอยากทดลองทำสิ่งต่างๆตามความคิดของตนเอง เมื่อตนเองไม่มี ขอเพื่อนไม่ได้ จึงจำเป็นต้องแย่งของของเพื่อน

สรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าพฤติกรรมแย่งของกันจะเป็นพฤติกรรมปกติของเด็ก แต่ไม่ควรจะให้เกิดขึ้นบ่อยเกินไปนัก ครูควรหาวิธีชดเชยบรมสิ่งสอน ให้เด็กรู้จักสิทธิของแต่ละบุคคล และการกระทำอันแสดงถึงการมีความคิดริเริ่ม ควรเป็นลักษณะ "ริเริ่มอย่างร่วมมือ ไม่ใช่ริเริ่มอย่างทำลาย"

กลุ่มที่ 3 จากสภาพการเรียนการสอนที่คณะผู้วิจัยได้สังเกตพบ ปรากฏว่า ครูใช้พฤติกรรมการบรรยายมากที่สุดและใช้เวลานานมีสื่อการเรียนประกอบน้อย ชอบใช้วิธีพิสดารทางตรง เช่น คำสั่งซึ่งมักจะเป็นการห้ามนักเรียนไม่ให้ทำอะไรแบบของห้องเสียไป บางครั้งก็ทำหน้าหรือลงโทษเมื่อนักเรียนไม่เชื่อฟัง แต่ธรรมชาติของเด็กวัยนี้ยังไม่ได้นาน เมื่อครูเผลอ หรือการเรียนการสอน

¹ Elizabeth B. Hurlock, Child Development, p. 247

² Green Cited in Auther Jersild, Child Psychology, p. 206

³ Don C. Dinkmeyer, Child Development (New Jersey : Prentice - Hall Inc., Englewood Cliff, 1965), p. 176 .

ไม่น่าสนใจ เด็กอาจจะแอมเล่นกัน เขาแยกกัน ทะเลาะกันเงี้ยๆ หยิบของเพื่อนมาเล่น แต่เด็กที่ถูกกระทำไม่กล้าตอบโต้ เพราะอาจจะเกรงครูทำโทษหรือเกรงเพื่อน นักเรียนที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสัทธิผู้จะเป็นนักเรียนที่โตกว่า หรือมีลักษณะเป็นผู้นำส่วนนักเรียนที่ยอมเพื่อนมักจะเป็นนักเรียนที่เล็กกว่า หรือมีลักษณะเป็นผู้ตาม

สรุปได้ว่า พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกนั้นเป็นลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ครูควรพิจารณาหาทางลดพฤติกรรมลง โดยการปรับปรุงวิธีการสอนให้เด็กได้มีส่วนร่วมมากขึ้น และอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ไม่แสดงอำนาจเหนือคนอื่นในทางที่ผิด และถ้าเด็กทำผิดครูควรใช้วิธีการชี้แจงให้เด็กยอมรับความผิดที่ตนกระทำไม่ควรทำโทษหรือลงโทษอย่างรุนแรงเกินไป จะเป็นการทำลายจิตใจเด็ก เมื่อเด็กได้รับบ่อยๆ อาจเป็นผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมในทางลบมากขึ้นได้

ขอเสนอแนะ

1. ขอเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย ปรากฏว่า สภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนชั้นเด็กเล็ก มีลักษณะครูเป็นศูนย์กลาง ควรปรับปรุงใหม่ลักษณะนักเรียนเป็นศูนย์กลางและใช้วิธีสอนแบบเล่นปนเรียน (Play Way Method) จัดหาสื่อการเรียนให้เหมาะสม และจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษามากขึ้น

1.2 ครูควรใช้การเสริมแรงซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อม เช่น การยกย่องชมเชย การยอมรับความรูสึกและความคิดเห็น การแสดงความเห็นใจหรือทักทายทางและวาจา สำหรับการสอนนักเรียนระดับปฐมวัย

1.3 ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการทางค่าน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในลักษณะให้ความร่วมมือ การมีความเชื่อมั่นในตนเอง การมีความรับผิดชอบ การเป็นผู้มีเหตุผล การเป็นมิตรกับผู้อื่น และการรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

1.4 ครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยควรศึกษาเรื่องพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนโดยละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 เนื่องจากครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กบางห้องที่ได้รับการอบรมวิธีการสอนเด็กเล็กมาแล้ว และที่ยังไม่เคยได้รับการอบรม จึงน่าจะได้นำการศึกษาพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยเปรียบเทียบระหว่างครูที่ได้รับการอบรมวิธีสอนเด็กเล็กมาแล้วกับครูที่ยังไม่เคยได้รับการอบรม เพื่อศึกษาข้อแตกต่างและเป็นแนวทางในการจัดครูสอนเด็กเล็กที่มีคุณภาพต่อไป

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเด็กเล็กในห้องเรียน ถึงแม้ว่าจะเป็นสถานการณ์ห้องสี่เหลี่ยม แต่ถูกจำกัดขอบเขต ถ้าได้มีการศึกษาด้านการณีกายนอกห้องเรียนด้วย น่าจะทำให้ได้รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะเด็กจะมีความเป็นอิสระมากกว่าสถานการณ์ภายในห้องเรียน

2.3 น่าจะได้นำการจัดระดับความรุนแรงในการเกิดของพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน เช่น พฤติกรรมการแสดงความก้าวร้าว เด็กแต่ละคนจะแสดงความรุนแรงของพฤติกรรมไม่เท่ากัน ถ้ามีการจัดระดับความรุนแรงแล้ว จะทำให้ได้รูปแบบพฤติกรรมทางสังคมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 น่าจะได้นำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้คำถามประเภทต่างๆของครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก เพื่อหารูปแบบของคำถามที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น